

Muhalefeti kim, nasıl yapacak?

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Siyasi durumu gösteren son anketler, çarpıcı bir gerçeği ortaya koyuyor: Türkiye'de

bunca sıkıntıya rağmen iktidar değil, muhalefet yıpranıyor. Bunun nedenleri var.

Türkiye'de son birkaç yıldır altı en çok çizilen kavram istikrardır ve bu amaç uğruna siyasetin köreltilmesine, işlevsel özelliklerinden uzaklaştırılmasına göz yumulmuştur. Statükonun sürdürülmek istenmesi bu çabanın asıl nedenidir. Gene bu nedenden ötürü Türkiye'de muhalefetin sesi kısılmakta, örneğin mevcut hükümete yönelik her türden eleştiri daha doğmadan boğulmaktadır. Bu, artık ekonomik boyutundan çıkıp bir toplumsal nitelik kazanan 'borsa' gözetilerek meşrulaştırılmaktadır. Yapılacak bir eleştirinin doğuracağı ilk sarsıntının borsada kendisini göstereceği varsayılmakta, bu düşünce her şeyi daha başlangıçta kendi üstüne kilitlemektedir. Bu sadece bugünün değil, bir süre öncesinin de ana yaklaşımıdır.

Bu durum tabii ki, muhalefetin suskunluğunu tek başına açıklamaz. Tersine, muhalefet, daha başlangıçta yetersiz ve meşruiyetini yitirmiş olduğu için böyle bir durumun ortaya çıkmasına imkân vermektedir. Bir toplumun siyasal süreçte karşılaşacağı en önemli sakınca budur. Çünkü, bu her şeyden önce demokrasinin oluşumunu engellemektedir.

Türkiye'nin bu kısıtlaması kendiliğinden ortaya çıkmış bir sonuç değil. Türk siyasal yaşamı bu konuma özellikle ideolojik ayrışmasını ve siyasetin ideolojik bir süreç ve gerçeklik olduğunu unuttuğu için geldi. Çünkü, Türkiye'de 'istikrar' kavramıyla hemen at başı giden, daima onunla birlikte anılan öteki kavram 'merkez'dir. Bu süreç, 'ulusal' bir siyaset anlayışıyla desteklenip beslenir. Bütün siyasetler, üstünde nerede, nasıl uzlaşmaya varıldığı bilinmeyen bir ulusal çıkarı pekiştirmek için yapılmalı, daima merkezde toplanmalı ve nihayet ideolojik ayrışmayı reddetmelidir. Böylece merkezde, birbirine yakın partilerin oluşturduğu bir siyaset yoğunlaşacaktır.

Daha 1980'lerde Turgut Özal, 'iki buçuk parti' görüşünü ortaya atarak bu anlayışa zemin hazırlıyordu. Kendilerinin üç partiyi birleştirdiğini söylemesiyse bu anlayışın neredeyse somut altyapısıydı. Sık sık hatırlatılan 'ideolojiler bitti' lafı sonunda siyaset - borsa özdeşliğini oluşturdu, merkez - istikrar - ulusal üçgenini hazırladı. Solun bütün bütüne ortadan kalkması, solun Meclis'te DSP gibi bir partiyle temsil edilmesi oluşumları katılaştırdı, muhalefetin, adeta doğal yollardan tasfiye edildiği bir sürece gelindi.

Ortaya çıkan açığı toplumsal çıkar odakları (interest groups) doldurabilirdi. Oysa, Türkiye'nin asıl çıkmazı o. Her yerinden devlete bağlanmış, yıllarca siyasetten uzak tutulmuş, öğrenci, öğretmen, işçi, memur onun yönlendirmesi (manipülasyonu) olmadan kımıldayamıyor. Sendikalar, dernekler ve diğer odaklar ya atalet içinde ya da egemen eğilimin altında ezilip, sesini duyuramaz durumda. O zaman da iktidarın yerine muhalefet yıpranıyor.

Kaldı ki, böyle bir manzara kurumsal siyaset ötesi muhalefet oluşumları için aslında sanıldığından daha verimlidir. Eğer doğal sivil toplum oluşabilse, bir sivil bilinç etkinleşebilse toplumsal bilinci daha derinden kavrayarak eleştiren ve çözümleyen mesela kadın hareketi gibi bir oluşum güçlenebilse hem böyle bir ortamda daha kolay serpilebilir hem de onu aşabilir. Çünkü, demokratik bir arayış ve açılım her zaman günlük siyasetin ötesindedir.

Batı'da 'yeni toplumsal hareketler' denilen oluşum da benzeri bir süreçten doğmuştur ve bütünüyle bu niteliği taşır. Dolayısıyla, Türkiye'de muhalefet olmadığı için demokrasi eksik kalıyor demek eksiktir. Çünkü asıl sorun eleştirelliği de kapsayan bir sivillik ve demokrasi olmadığı için muhalefetin olmamasıdır.